

(128rak) bib.SA2 - Frys

Christelijke voetbalverenigingen in Fryslân

Gosse Blom

Socioloog J.P. Kruijt maakte in de jaren vijftig een model om te illustreren op welke afstand confessionele verenigingen tot de kerk staan. Hij nam de kerk als middelpunt en trok daar omheen een aantal concentrische cirkels. In de eerste ring staan essentieel godsdienstige verenigingen bijvoorbeeld een bijbelkring, in de tweede onder meer opvoedkundige instellingen zoals een school. In de derde komen omroepen, politieke partijen en recreatieve verenigingen. Hoe verder men van het middelpunt verwijderd is des te meer er van verzuiling sprake is. Dat een voetbalclub in de rand van het model staat, zal niemand verbazen. Een christelijk koor bijvoorbeeld, ook een recreatieve vereniging, kan nog herkenbaar zijn aan de repertoirekeus. De doelstelling van een voetbalclub kan men met de beste wil van de wereld niet in een godsdienstig kader plaatsen.

Explosieve groei

Het voetbalspel *an sich* speelde bij de verzuiling niet mee. Veel belangrijker was het de binding met de jeugd in stand te houden. In Fryslân bestaan zowel katholieke als christelijke voetbalverenigingen. De basis van de huidige situatie werd gelegd in het begin van de jaren dertig, toen de verzuiling in de voetbalwereld sterk om zich heen greep. Dat had mede als oorzaak de explosieve groei van het aantal beoefenaars. In 1928 telde de voetbalbond in Fryslân 1300 leden maar vijf jaar later was dit aantal al opgelopen tot meer dan 3000. De toename van de vrije tijd in de jaren dertig kwam de stimulering van de voetbalsport ten goede. De invoering van de vrije zaterdagmiddag opende nu ook de poorten voor het georganiseerd voetbal in zuidwest Fryslân. Want in die regio schoot het zondagvoetbal nooit wortel. Wel kwam het voor in een dorp dat enkele voetballiefhebbers voorstelden zich bij de bond aan te sluiten omdat 's zondag (toen nog) de gunstigste dag was om hun hobby te beoefenen. De reden dat toch voor de zaterdagmiddag werd gekozen, was dat de hele gemeenschap achter de club moest staan wilde men kans op succes hebben. Dus kwamen er in de kleinere plaatsen in zuidwest-Fryslân alleen neutrale clubs. Geografisch gezien is de situatie vrijwel onveranderd gebleven. Als wij een lijn trekken tussen Harlingen-Franeker-Leeuwarden-Bolsward-Sneek-Lemmer, dan vinden wij ten zuiden en westen van die lijn geen plaatsen met zogenaamde zondagclubs. De enige uitzonderingen zijn de katholieke enclaves Blauwhuis en Bakhuizen. In 1930 bestond er nog geen zaterdagcompetitie. De meeste

aangesloten verenigingen bevonden zich in het midden en het zuidoosten van de provincie.

Een deel van het verslag van 27 april 1932 toen besloten werd dat de club officieel christelijk zou worden (uit: 75 jaar Zwaluwen, het verhaal van een Leeuwarder voetbalclub)

937
Notulen der Algem. Bedienvergadering
gehouden op 27 April '32
in Runkhoorn. De Schied. - Bureau.

Om ruim 8 uur opende de voorzitter, de heer Bakker, de vergadering met gebed, waarna alle hartelijk welkom werd gezonden, in 't bijzonder eenige nieuwe leden. De secretaris opbouw daarna gelegenheid tot het voorderen der notulen der vorige vergadering alsmede het uitbrengen
2 leden uit een zelfde kuisjerin 40 r 30 ct.
3 " " " " resp. 40, 30 & 20 cent, alles per maand. De gehele vergadering ging met vromstrende afgeend.
Als punt 2 der agenda: Voorstel 7h. Bestuur tot wijziging Reglement in deren ein dat wy vromsthaftig officieel als Christelijke voetbalclub naar buiten opdreden. De voorzitter licht een 2 ander toe, waarna door enkele leden nog enkele vragen en opmerkingen worden gedaan. Niemand voert klacht rick fer tegen, zodat het Bestuursvoorstel is aangenomen.
berodgens hand van de orde een voorstel 7h. Bestuur om weder lid voortaan om de 2 jaar opnimmende tot binnen door den docten te verplichten. Dit voorstel wordt aangenomen.
Tot punt 3 der agenda gekomen: Voorstel

Het eerste Zwaluwenelftal werd mede gevormd door jongens, die zich vóór de oprichting al inzetten voor een christelijke signatuur. Staande v.l.n.r. Feike Couperus, Eeds Schlüter, Roelof Brouwer, Jan Koopal en Huite Walta. Midden: Dirk Stedehouder, Gerrit Beekman en Rein Oudega. Voorste rij: Johan van Streun, Gerard Tadema en Jouke Halma (uit: 75 jaar Zwaluwen, het verhaal van een Leeuwarder voetbalclub)

op zaterdag. Tijdens de toename van de verzuiling (1932 en 1933) stelde een onderlinge bond in ZW-Fryslân een zaterdagmiddagcompetitie in met clubs uit onder meer Workum, Hindeloopen, Stavoren, Heeg en IJlst. De afdeling Friesland van de Christelijke Nederlandse Voetbalbond (CNVB) startte zijn activiteiten met elftallen uit met name de grotere steden. Bovendien werd ook voor de katholieke voetbal-liefhebbers een aparte competitie georganiseerd. De R.K.-clubs MKV '29 Leeuwarden en Friso Joure stapten uit de Friese Voetbal Bond en sloten zich bij de katholieke bond aan. De scheiding duurde 'slechts' tot 1940. Op aandrang van de overheid kwam er in dat jaar een fusie van alle bonden tot stand. Hiermee wilde men maatregelen van de bezetter voor blijven. Er kwam een structuur waarmee alle bonden zich konden verenigen. De CNVB kreeg de garantie dat er een zaterdagcompetitie werd ingevoerd. Verder kwamen er een belangenvereniging die bestuurlijke invloed in de nieuwe bond kregen. De fusieafspraken werkten in de praktijk goed. Na de oorlog was namelijk er geen behoefte aan de oude situatie te herstellen.

Laatsten der mohikanen

Hoe het toeging in een christelijke voetbalclub kunnen wij lezen in een onlangs verschenen boek over de Leeuwarder Zwaluwen uit de Friese hoofdstad: *75 jaar Zwaluwen: het verhaal van een Leeuwarder voetbalclub*. Het gaat om een 'stadsclub' met een rijke geschiedenis. Chris Kruisinga schreef de tekst van dit boek. Een goed voorbeeld van geschiedschrijving van een vereniging. De weer-

gave van het wel en wee van de vereniging is natuurlijk een must, maar dit werk is tevens verplichte literatuur voor geïnteresseerden in de Leeuwarder historie. De club uit Leeuwarden, in 1924 opgericht, is de tweede nog bestaande Noordelijke club met een christelijke signatuur (ON Groningen is zes jaar ouder). Veel christelijke clubs verdwenen even snel als ze indertijd waren opgericht. De Zwaluwen (sinds 1947 Leeuwarder Zwaluwen) kwam de kinderziekten evenwel goed door, vooral omdat het organisatorisch goed in elkaar zat. De club sloot zich namelijk aan bij een sportkoepel. Het idee van die koepel was van dominee G.W. Oberman die op deze wijze een tegenhanger van de neutrale sportkoepel wilde vormen.

Principes en arrogantie

Voor de Zwaluwen kwam er een hervormde raad van toezicht. Het voordeel daarvan was dat de leden niet voor alle praktische beslommeringen opdraaiden. De koepel leverde bovendien de voorzitter. De ballotage was ook een

taak van de toezichthouder. Bovendien mocht de club ook een positieve invloed op de ledenwerving verwachten. Want in protestants-christelijk kringen ging dat niet vanzelf. De sport had daar toentertijd een slechte naam. En als de ouders geen principiële bezwaren hadden wilden ze hun zonen liever in bescherming nemen door hen van het ruwe voetbalspel af te houden. Ondanks de moeilijke beginjaren groeide Zwaluwen van een gewone jongensclub uit tot een invloedrijke vereniging. De auteur beschrijft ook de sociale verhoudingen waarmee de club te maken had. Hoewel Zwaluwen vooralsnog niet in de officiële competitie uitkwam, wilden ze graag zoveel mogelijk voetbalwedstrijden spelen. Niet alle verenigingen wilden daaraan meewerken. Een reden was dat op een christelijke vereniging meewarig werd neergekeken. Dat gebeurde evenzeer door Fryslân's oudste club, LAC Frisia 1883. Misschien speelde het milieuverschil een rol? Frisia is opgericht door scholieren uit kringen van de adel en hogere burgerij! In elk geval verwaardigde Frisia zich niet met een lager elftal op een zaterdagmiddag of een doordeweekse avond tegen de Zwaluwen uit te komen.

Zondagsrust en hypocrisie

Daarmee hebben we tevens een voorbeeld van de rode draad die niet alleen door de geschiedenis van de Zwaluwen maar door alle christelijke voetbalverenigingen loopt: het niet spelen op zondag. Een probleem van een andere orde was dat sommige sporters door hogere ambities de eigen club vaarwel zegden en hun talenten in betere clubs beproefden. Kruisinga heeft een mooie anekdote voor de dag gehaald. Een prominente Zwaluwenspeler bezweek eens voor de verleiding in te gaan op een verzoek uit te komen voor VV Friesland

Een van de twaalf juniorenelftallen (D2) met hun leiders Carin en Ynze Haitsma (uit: 75 jaar Zwaluwen, het verhaal van een Leeuwarder voetbalclub)

1e Leeuwarden. Die stap kon hij onmogelijk aan de grote klok hangen. Hij loste dat probleem op door te spelen onder de naam N.N. Om geen argwaan te wekken bracht hij zijn voetballspullen voor zaterdagavond al buiten het ouderlijk huis. Helaas kwam zijn vader er toch achter dat zijn zoon 'in heidense voetbaldienst de zondagmiddag doorbracht'. Hij reisde VV Friesland achterna toen er een uitwedstrijd op het programma stond. Zodra de spelers het veld opliepen, pikte vader zijn zoon er uit waarmee dit sportavontuur onmiddellijk beëindigd was. Het gezag van de ouders stelde in die tijd tenminste nog wat voor.

Populaire club

In de jaren dertig kon Zwaluwen zich dan eindelijk aan het competitievoetbal wijden. Men sloot zich aan bij de CNVB afdeling Friesland. Sportief gezien deden de Leeuwarders het uitstekend. De kampioenschappen volgden elkaar op. De mogelijkheid om aan het landelijk kampioenschap deel te nemen werd niet benut; de kosten waren te hoog. Na de fusie van de bonden in 1940 streden de Zwaluwen in de afdeling Friesland van de (K)NVB en later de KNVB. De vereniging oefent nog steeds aantrekkingskracht uit op de voetballiefhebbers. In het boek staan de foto's van het seizoen 1998-1999 van veertien senioren- en twaalf juniorenelftallen en vier zaalvoetbalteams. Het meest interessante thema staat in hoofdstuk 21 waarin de praktijk van de commotie aan de orde komt.

Geen naastenliefde

Een goede test voor de beheersbaarheid van de populaire voetbalsport zijn de zogenaamde derby's. Plaatselijke derby's en streekderby's mogen zich altijd verheugen in hoge toeschouwersaantallen en krijgen veel aandacht van de media. Ook de Leeuwarder Zwaluwen kan evenmin dit probleem ontwijken. Spelers kunnen ontsporen, toeschouwers eveneens. Kruisinga schrijft dat 'alle oudere leden van Zwaluwen en alle oudere Blauw Witters weten dat ontmoetingen tussen teams van beide 'zusterverenigingen' zoals ze vroem aangeduid werden en worden, vaak een grimmig karakter hadden'. Hij wijt dit aan de tegenstelling Leeuwarden-Huizum. Immers, de Christelijke voetbalvereniging Blauw Wit '34 is opgericht in Huizum. Een tegenstelling die ook buiten het verenigingsleven door-

werkte zoals in het kerkelijk leven. 'Van sommige kerkgangers in de gereformeerde Schranskerk is bekend dat ze elkaar niet meer groetten (...). En in Zwaluwengelederen vindt men het nog altijd merkwaardig dat van een middenstandsgesin met vele zonen de jongste helft bij Blauw Wit ging voetballen nadat de ouderen naar Zwaluwen waren gegaan. Wellicht gebeurde dat uit commerciële overwegingen: zo klanten uit beide kampen houden'.

Signatuur in gevaar

Uiteraard respecteren de beide verenigingen elkaar, maar in het najaar van 1954 liep de verhouding een flinke deuk op. Merkwaardigerwijs gebeurde dat niet in een onderling treffen maar in de wedstrijd Blauw Wit-Heeg. Onder de toeschouwers bevonden zich ook Zwaluwen-aanhangers. Hun gedrag kon

Wat zegt Jan Bakker?

Jedereen spreekt er over

Hoe kan het ook anders, JAN BAKKER levert fietsen en banden op binnen, dezelfde dag af. Radlotoestellen volgens de lijst, alsook naar ik hoop binnenkort Stofzuigers, Fietsen en Banden zonder bon.

JAN BAKKER
Lieuwrikstraat 165 — Tel. 5588 — Leeuwarden

IN RIJWIELEN, KACHELS, HAARDEN, RADIO, ELECTRA.

Leden en Donateurs
Uw adres voor

Tabak, Sigaren en Cigaretten

is **Bakker's Sigarenhuis**

Vijzelstraat 17, Leeuwarden
Ruime sortering Zie etalage

Wij kunnen U thans leveren:

Old Fid. houten kronen 5-ARMIG

Een midden verlichting die af is Ook in Wandlampjes hebben wij iets voor U

Komt U eens bij ons kijken.

Electro-Radio-Techn. Bureau

R. BOOMSMA
Bleeklaan 66 - Leeuwarden

Wenscht U keurig? Hezoekt bedlond te worden dan

K. v. d. Horn's Kapperszaak

Er. Halastraat 20 — Huizum Beleeft aanbevelend

VOOR UW BANKZAKEN:

Noord Friesche Middenstandsbank N.V.
Willemskade 2 Leeuwarden

Bijkantoren:
Appelscha — Dokkum — Drachten
Franeker — Harlingen en Heerenveen

Uit voortraad leverbaar.

Alles zonder Bon.

Krulpelden Aluminium Roestvrij	10 stuks	145
Scheermesjes 0.10 mm.	10 stuks	25
Prima Engelsche Scheermesjes	0.10 mm. iets aparta	10 stuks 45
Scheersapparaten vanaf		55
Potten Snelscheerscream		85
Jachtwater, reukloos, prima soort		34
Combinatiekam, grof, fijn en stofkam		omnisbaar in groote gesinnen, alleen bij ons 125
Tandpasta, extra groote tube		zonder inlevering tube 49
Tandenborstels, zuiver haar		43
Schuipepenfjes, vanaf 12 stuks		45
Shampoo's diverse soorten vanaf		8
Div. soorten Fantsche Parfums vanaf		75
Brillianten's oude kwaliteit vanaf		99
Nog vele andere koopjes, leveel om op te noemen. Let vooral op naam en adres		

K. DE JONG

Noorderstr. 52 hoek Leeuw.str.
Tel. 4188 HUIZUM Tel. 4188

Onze naam waarborgt Kwaliteit

Slagerij S. VISSER

Zuider Grachtwal 27
(Pa. N. P. Kaa Lzn.)

Rund-, Kalfs- en Varkensslagerij

Tevens Uw adres voor **PIJNE VLEESCHWAREN**

Huiseigenaar!

Geen huizenmieëre meer!

HUURINCASSO'S,

TOEZICHT, VERHUUR

kunt U veilig en billyk

toe vertrouwen aan

Van der Made's

Administratie en

Woningbureau

Nieuweburen 131 - Leeuwarden

Telefoon 3290 Beld. Mak.

Dat er

Nieuwe Schrijfmachines

komen staat wel vast, doch wanneer

kan nog niemand met zekerheid zeggen.

Laat daarom Uw machines nog niet

verwaarlozen doch goed onderhouden,

want ook onderdelen zijn nog schaars.

van den Berg & Kop

Turfmarkt 9 Leeuwarden

nemen nog altijd opdrachten aan,

ook voor het onderhoud van

tel-, reken- en cyclostelemachines

De eerste advertentiepagina van Der Zwaluwen Vlucht, het clubblad dat - vijftien jaar na de oprichting - in augustus 1939 het levenslicht zag (uit: 75 jaar Zwaluwen, het verhaal van een Leeuwarder voetbalclub)